

Apostlagärningarna 24. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 24 Anklagelserna inför Felix (Apg 24:1–9) Översättning Fem dagar
 därefter reste översteprästen ned i sällskap med några av de äldste och en advokat som hette Tertullus och angav Paulus till åtal inför prokuratoren. Paulus blev inkallad och Tertullus började anklaga honom och sade: Att vi tack vare dig, ärade Felix, kan leva i fred och trygghet och att detta folk genom din omtanke har fått det mycket bättre, det erkänner vi med djupaste tacksamhet på alla vis och överallt. Men för att nu inte ta din tid alltför länge i anspråk, ber jag dig lyssna till oss en kort minut med ditt sedvanliga tillmötesgående. Det är nämligen så att vi har funnit att den här mannen är ett rent fördärv och ställer till oroligheter bland alla de judar som bor runt omkring i riket. Han är ledare för nazareernas parti, och nu har han till och med försökt vanhelga templet. Det var då vi arresterade honom. Du kan konstatera det själv om du förhör honom om allt det som vi anklagar honom för. Även judarna instämde i hans anklagelser och sade att så var det.

Kommentar

Kommandanten Lysias hade ställt de sammansvurna inför fullbordat faktum. Någon möjlighet till en kupp hade de inte längre. Paulus fiender var hänvisade till att föra en laglig process inför romersk domstol.

Översteprästen fick alltså bita i det sura äpplet och bekväma sig att resa ned till Cesarea. Han tog med sig några representanter för Rådet och dessutom en advokat. En sådan kallades i antiken en retor, vilket betyder vältalare. Det viktigaste inför rätta ansågs nämligen vara konsten att tala, och retoriken var ett huvudämne för alla som tänkte sig en offentlig karriär. Denne retor hette Tertullus. Det är ett romerskt namn, men det kan gott ha burits av en jude. Paulus bar ju också ett romerskt namn.

Delegationen från Jerusalem fick nu i laga ordning anmäla klagomål mot Paulus, och rättegången ägde rum utan dröjsmål. Översteprästen hörde till Roms pålitligaste vänner i provinsen och var dessutom landets mäktigaste man. Prokuratoren hade alltså all anledning att behandla honom hänsynsfullt. Tertullus fick ordet och började sitt säkert väl förberedda tal. Lukas ger oss bara ett kort referat, men det innehåller allt det väsentliga av vad Tertullus kan ha sagt. Lukas återger det som vanligt i direkt anföring, som Bibelns författare nästan undantagslöst använder även där vi skulle ha väntat indirekt tal. Som skolad retor talade Tertullus enligt konstens alla regler och började alltså med en ”captatio benevolentiae”, ett försök att skapa goodwill hos åhörarna genom att säga något smickrande. Som vanligt blev det inte så noga med sanningen. Felix var i själva verket illa omtyckt för sitt godtyckliga och egennyttiga regemente. Han var född som slav. Hans lyckas stjärna hade gått upp, när hans bror Pallas blev frigiven av kejsar Klaudius och avancerade till finansminister. Felix fick uppleva det för samtiden nästan ofattbara att han – en före detta slav! – blev kejserlig provinsguvernör. I historien har han fått ett dåligt eftermäle, både hos juden Josefus och romaren Tacitus. Tacitus säger att ”genom all slags grymhet och liderlighet utövade han sin konungliga makt i en anda som kunnat passa en slav”. När alltså Tertullus prisade honom, talade han mot bättre vetande. Att Felix främjat lugn och ordning i landet kunde möjligen sägas från översteprästens synvinkel, eftersom han gått hårt fram mot de nationella rörelser, som utgjorde en ständig fara för sadducéerna och deras maktställning. Men att folket fått det bättre var nog en ren osanning. Tvärtom jäste missnöjet, och Felix anses ha en dryg andel i skulden för det stora uppror som kom några år senare.

Att Tertullus lovade att fatta sig kort hörde också till retorikens ABC. Så skulle man säga. Om man sen gjorde det var en annan sak. Lukas har gjort oss den tjänsten att kort och koncist sammanfatta de tre anklagelser man framförde mot Paulus. För det första påstods han vara en orosstiftare som hotade den goda ordningen i riket. Tertullus säger ordagrant att han var en ”pest”, alltså något fördärvbringande som samtidigt kunde smitta av sig. Det var en allvarlig anklagelse, ty allt som hotade statens säkerhet och lugnet i landet kunde räkna med Roms obevekliga stränghet. Den andra anklagelsen gick ut på att han var ledare för nasaréernas ”parti”. Ordet som Tertullus använde kan också betyda ”sekt”, och dubbeltydigheten var kanske avsiktlig. Många såg på kristendomen som en riktning inom judendomen. I så fall hade den statens skydd, ty judendomen var en erkänd religion. Var det däremot fråga om en sekt, som brutit med judendomen, hade den inte samma rättsskydd. För det tredje gjorde Tertullus gällande, att Paulus hade försökt vanhelga templet. Det var också en allvarlig sak, ty även en romare kunde dödas av judarna om han hade gjort det.

Vers 7 saknas i de flesta översättningar. Det beror på att äldre biblar här hade fått med ett stycke av den ”västliga” texten som annars inte brukar läggas till grund för vår bibeltext. Stället är intressant och kan mycket väl vara ursprungligt. Det lyder: Vi tänkte döma honom efter vår lag. Men då kom kommandanten Lysias och ryckte honom med grovt våld ur våra händer och befallde hans anklagare att vända sig till dig.

Paulus försvarar sig inför Felix (Apg 24:10–21) Översättning Paulus svarade sen
 prokuratoren gett honom ett tecken att han fick tala: Eftersom jag vet att du sen många år sitter som domare över detta folk, kan jag med frimodighet tala till mitt försvar. Du kan själv få bekräftat att jag inte haft mer än tolv dagar på mig sen jag kom upp till Jerusalem för att tillbedja. De har aldrig funnit mig diskutera med någon människa eller ställa till någon oro bland folket, varken i templet eller i synagogorna eller ute i staden. Lika litet kan de styrka något av det som de nu anklagar mig för. Men det erkänner jag att jag tjänar mina fäders Gud genom att följa Vägen — den som de kallar för ett parti. Jag tror på allt som är skrivet i lagen och profeterna och jag har det hopp till Gud som också de har: att det kommer en uppståndelse för både rättfärdiga och orättfärdiga. Därför är det min strävan att alltid ha ett gott samvete inför både Gud och människor. Jag kom hit efter års frånvaro för att överlämna ett understöd till mitt folk och frambära offer. Det var så de fann mig när jag helgat mig och var i templet utan minsta folkskockning och utan att ställa till med någon som helst oro. Oron vållades av några judar från Asien som nu borde stå här inför dig och lägga fram sina anklagelser om de har något att anföra mot mig. Eller också borde de som är här s

vad brottsligt de kan ha funnit hos mig när jag stod inför Rådet. Inte var det väl de enda ord som jag ropade när jag stod bland dem: Det är de dödas uppståndelse som gör att jag i dag står här inför er som anklagad.

Kommentar

Även Paulus började med ett slags *captatio benevolentiae*, men gick inte längre än sanningen tillät. Han sade sig vara glad att veta, att Felix genom lång erfarenhet kände de religiösa förhållandena i landet. Sen smulade han utan svårighet sönder Tertullus påståenden. Det var ju uppenbart att han inte vållat några som helst oroligheter i Jerusalem. Han hade bara varit där några få dagar, inte talat och inte diskuterat utan helgat sig som en from jude och kommit till templet för att tillbedja och offra. De som ställt till med tumult var några judar från Asien, som aktat sig för att nu komma till prokuratoren. Några som helst bevis hade åklagarna inte lagt fram. Bara på en punkt gav Paulus dem rätt. Visst var han en av dem som följde ”Vägen”. Paulus använder återigen detta uttryck, som vi flera gånger mött hos Lukas. Tydligen var det ett namn som de kristna själva använde om sin tro. Paulus stryker under att det var motståndarna som såg på dem som ett parti (eller en sekt). Det är otronns sätt att se på evangeliet: som en riktning bland många andra, möjligen en religion bland religionerna. I själva verket är evangeliet något annat. Det är Vägen, den enda som leder till Gud.

Paulus stryker nu under att denna hans tro är den legitima fortsättningen av hans faders tro. Han tror på samma heliga skrifter som de. Han dyrkar samme Gud och väntar som de uppståndelsen från de döda. Därmed säger Paulus, att det rättsskydd som Rom gav judendomen rimligen borde gälla också ”Vägen”.

Paulus och Felix (Apg 24:22–27) Översättning Felix som mycket väl kände till Vägen uppsköt målet och sade: När tribunen Lysias kommer hit ner skall jag ta upp er sak till avgörande. Sen befallde han centurionen att hålla Paulus fängslad men ge honom vissa friheter och inte hindra hans egna att vara honom till tjänst.

Efter några dagar kom Felix tillsammans med sin hustru Drusilla som var judinna och skickade efter Paulus och hörde honom tala om tron på Jesus som Messias. Men när Paulus började tala om ett rättskaffens liv och om självbehärskning och om den kommande domen blev Felix rädd och sade: Gå din väg för den här gången. När det blir lägligt för mig skall jag skicka efter. Samtidigt hoppades han kunna få pengar av Paulus. Därför kallade han som oftast på honom och samtalade med honom. Så gick två år och Felix fick som efterträdare Porcius Festus och eftersom Felix ville vara judarna till lags lämnade han kvar Paulus som fånge.

Kommentar

Lukas har alltså fått tillfälle att ge en god sammanfattning av judarnas anklagelser mot Paulus och hans försvar mot dem. Att han skildrar hela rättsförfarandet mot Paulus så utförligt, blir omedelbart begripligt om man räknar med att han skriver en försvarsskrift, som skall läsas av en person med möjligheter att göra något för Paulus, sen hans sak kommit upp i kejsarens högsta domstol. Men Lukas släpper inte ur sikte sitt andra syfte: att skriva en missionskrift som skildrar evangeliets väg från Jerusalem till Rom och dess möte med människor av alla slag – även högt uppsatta.

Till dem hörde Felix. Han – den forne slaven – hade lyckats bli gift med en prinsessa av blodet. Hon hette Drusilla och hade redan varit förmäld med två furstar. Det första äktenskapet gick om intet, därför att mannen vägrade bli proselyt. Det andra hade Felix lyckats upplösa.

Drusilla var dotter till konung Herodes Agrippa den förste, han som hade dödat aposteln Jakob och så när bragt Petrus om livet. Herodes den store var hennes farfarsfar, och hennes farfarsmor var hans älsklingshustru Mariamne, hon som härstammade från det kungahus som sist hade regerat över ett fritt Israel.

Den romerske uppkomlingen och hans högättade prinsessa visade ett välvilligt intresse för Paulus. Att Felix redan förut kände till ”Vägen” kan ha berott just på hans judiska hustru. Nu tog han tillfället i akt att få veta mera. Paulus tog det tydligen som ett tillfälle att missionera och lät inga taktiska och diplomatiska hänsyn korta av budskapet. Hans höga åhörare tycks ha fått höra saker, som de annars inte var vana vid. En gång hade en av Drusillas – släktingar hennes farfaders bror, Herodes Antipas – på liknande sätt lyssnat till den fångne Johannes Döparen och ”fått betänkligheter av många slag” (Mark 6:20). Några sådana betänkligheter hade Felix inte tid med. Men han behandlade Paulus med välvilja. Han sköt upp hela målet men lovade att ta upp det på nytt, när han fått tala med kommandanten Lysias. Det löftet höll han tydligen inte. Men Paulus behandlades som en rannsakningsfånge, fick ta emot besök och brev och all den hjälp i form av mat, skrivdon och kläder som han behövde. Det finns forskare som menar att några av ”fångenskapsbrev” – i varje fall Filipperbrevet – i själva verket skrevs här i Antiokia och inte i Rom.

Man kan fråga varför Felix inte gav Paulus fri. Ett skäl kan ha varit att han inte ville stöta sig med Stora Rådet. Sadducéerna hörde till hans få pålitliga vänner i landet, och dem hade han inte råd att mista. Ett annat skäl antyder Lukas. Som så många romerska provinsståthållare var Felix inte oemottaglig för mutor. Att hålla Paulus kvar och samtidigt visa förståelse för honom, kunde vara ett sätt att inbjuda till någon diskret åtgärd för att få vågskålen att tippa över.

Så blev Felix hemkallad för att stå till svars för ett blodbad i samband med några kravaller i Cesarea. Det var viktigt för honom att inte få fler fiender än han redan hade. Alltså gjorde han som han visste att judarna ville och lämnade Paulus kvar i fångelset.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt
Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller
kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna